
Budućnost Crkve u svijetu

Ovaj broj časopisa Crkva u svijetu što ga držite u rukama, prvi je na početku petog desetljeća njegova zanimljivog života. Naš je časopis napunio četiri desetljeća plodnog života, od svojega početka davne 1966. godine, pod vodstvom mons. Frane Franića i uz trud njegovih suradnika, svećenika i laika. Tu obljetnicu ovih ćemo dana i obilježiti, ne samo kao spomen nego (nadam se) i kao nastojanje oko obnavljanja istog zanosa s kojim je ovaj teološki časopis nastao. Ulazeći u peto desetljeće života Crkve u svijetu, reklo bi se u najbolje godine, postavljamo pitanje: Je li moguće i u novom tisućljeću nastaviti put Crkve u svijetu s istim zanosom kao na početku?

Svijet se u proteklih četrdeset godina dobro promijenio. Politički, nestala je blokovska podjela na Istok i Zapad, ali je rođen novi sukob civilizacija. Društveno-ideološke suprotnosti komunizma i kapitalizma utopile su se u monstruoznoj izgradnji globalnoga liberalnog kapitalizma kojemu je jedina vrijednost goli profit. Stvarna moć odlučivanja i vlast upravljanja prestaju biti djelo politike određene izborima i postaju domena nedodirljive tehnokratske kaste, koja se znanjem i tehnikom služi na način *divide et impera*. Izgradnja vojnopolitičke dominacije služi kontroli izvora energije i osiguranju dovoljnih količina čiste vode. Glad i svakovrsno siromaštvo ne samo da nisu iskorijenjeni nego su i dalje značajan faktor kontrole država i naroda, izvor gotovo pa besplatne radne snage što pridonosi sve većem bogaćenju bogatih, i sve većem produbljivanju jaza prema siromašnima. Vrlo lako izlječive zarazne bolesti, kao i neznanje i ekonomska potlačenost, i dalje haraju siromašnim Jugom svijeta.

Dok su se na brojnim znanstvenim i tehnološkim područjima dogodili nevjerovatni pomaci (dovoljno je sjetiti se dešifriranja ljudskog genoma, uvida u mikrokozmičku i makrokozmičku strukturu materijalnog svijeta, zatim digitalne tehnologije koja omogućuje da se

svake dvije godine podvostruči memorija, prema tzv. Mooreovu zakonu!), pa se veli da smo iz industrijskog već stigli u biotehnoško doba, upitno je da li se čovječanstvo doista uputilo boljim i ljudskim putem u budućnost. Sav taj golemi tehnološki razvoj kojemu smo svjedoci, jednako je tako ugrađen u razarajuće sustave za vođenje tehnološkog rata, čije smo učinke (i očajničke kontraefekte) nekoć gledali u znanstvenofantastičnim filmovima, a danas svakodnevno vidimo u televizijskim vijestima. Napredak koji nas je uveo u doba apsolutne komunikacije, doveo nas je na prag tiranije medija. Veselili smo se kraju ideološkog materijalizma i ateizma, a nastalo je doba političke, ekonomske i kulturne globalizacije (amerikanizacije) pod ogrtačem pluralizma Novog doba kojemu je temeljni postulat odricanje od same mogućnosti istine! Gledajući proteklih četrdeset godina, teško je oteti se dojmu da je generacija iz '68. nastavila svoj gubitnički put srljanja kroz povijest bez utemeljenja osobne egzistencije, zakazavši u projektu ostvarenja pravednih društvenih odnosa. Ono što se činilo Orwellovom i McLuhanovom fantastikom sada je stvarnost, jer svatko na svijetu u isti tren može znati sve a da ne zna ništa, dapače, da uopće nije svjestan kako je sve to dobrim dijelom namjerno posloženi red, jedan matrix proizveden u centrima globalne moći.

I Crkva se u ovih 40 godina promijenila. Nakon Drugoga vatikanskog sabora, u radosti i nadi iskoraka u budućnost, u mnogočemu je u Crkvi krenulo nabolje. Značajna preobrazba bogoštovlja i uključivanje laika, dublja socijalna osjetljivost i koliko-toliko provjetranje struktura Duhom, osvježili su lice Crkve. Ali, na nekim se putovima Crkva i izgubila. Kao da se tolika energija negdje usput rasula u širinu, kao da se izgubio duh odricanja i žrtve, oslabio misionarski zanos i žar, pa ostaje dojam da Crkva (barem u takozvanom zapadnom svijetu) na svakodnevnoj razini, zapravo ne zna što bi s Kristovim poslanjem: Idite po svem svijetu i propovijedajte evanđelje svakom stvorenju (Mk 16,15). Pred onima (nazovi teolozima) koji su sve kršćanske karte bacili na humanizam, pitamo se: ako je dostatno zalaganje za pluralizam mišljenja i ponašanja, zauzimanje za (prividan) mir i kakvu-takvu socijalnu pravdu, gdje je ostalo pitanje istine o čovjeku, gdje je eshatološka budućnost i kome je ostavljeno vječno spasenje, gdje je ovozemaljska odgovornost za budućnost, za vječnost? I kako, zaboravljajući Isusa Krista i njegovu sudbinu usred ljudske povijesti, biti autentičnim svjedokom istine o Bogu i čovjeku u svijetu kojim vlada medijatički princip vlasti demokratske većine koju kontroliraju rubne, manjinske skupine

što su same sebe ustoličile kao garante civilnog društva (poput homoseksualnih udruga)?

Tko želi gledati otvorenih očiju i biti iskren, priznat će da se u ovih četrdeset godina i teologija promijenila. Od živih (katkad i borbenih) propitivanja otajstva osobe Isusa iz Nazareta za kojega Crkva vjeruje da je Krist, od traženja svjetla koje bi nam rasvijetlilo njegov događaj i spasenjsko poslanje, od socijalno angažirane eklesiologije i političke teologije sedamdesetih i osamdesetih godina, od traženja novih putova u tragovima duhovnosti istočnih kršćana u devedesetima, kao da se teologija uvukla u neku zaštićenu uvalu i vratila bezbojnosti, intelektualizmu bez zanosa i bez ozbiljne relevantnosti za život. Tek katkad zasvijetli koja rasprava o bio/etičkim pitanjima, tu i tamo se pomoli koja riječ o društvenoj pravednosti, a ostalo – ostalo je tek tiho šaputanje. Dio onih koji drže da je zadaća teologije provocirati shvatili su to ne kao izazov na buđenje, nego kao cinično podrugivanje, s jedne strane s onima koji su na vlasti i u časti, a s druge strane s onima koji su jadne poslušne ovčice što ionako pojma nemaju. Zaista, valjalo bi se ozbiljno upitati je li teologija koja je prestala provocirati (do-zivati) uopće teologija? Teologija koja ne izaziva na radikalno opredjeljenje, pa makar u mišljenju – što li je nego puko blebetanje u usporedbi s proročkim govorom?!

I naš je časopis doživio evoluciju. Tko usporedi prve brojeve Crkve u svijetu iz 1966. godine, s otvorenim Buvinovim vratnicama na koricama, ili pak one iz 1970., s grafički izvanrednom simbolikom Crkve u otvorenom globusu-svijetu, s današnjim izgledom, lako će uočiti znakovitost teološkog pomaka. Od simbolike otvorenih vrata Crkve (pozivom Ivana XXIII. i Drugoga vatikanskog sabora), pa preko smještenosti Crkve u svijet koji je po sebi otvoren (Crkva kao kvasac u svijetu otvorenom nadnaravnoj stvarnosti koja je zapravo već u njemu), do 1992. i grafičkog izraza kruženja Crkve oko svijeta (a da se jedva dotiču), stigli smo sve do sadašnjeg dizajna (iz 2003.) koji, osim one kockice/kućice s kraticom CUS, ama baš ništa ne govori, odnosno postavlja se posve neutralno – valjda ne želeći povrijediti, ali niti ikoga izazvati! A tko se odvaži pogledati tekstove, primjerice uvodnike nekih brojeva iz navedenih godina, vidjet će kako se u pristupu i izboru tema odmičemo od hrabrih izazova i traženja prema sve češćem neutralnom promatranju sa strane.

Nakon petnaest godina aktivnog sudjelovanja u životu ovog časopisa i pripadajućih mu aktivnosti, znajući da smo za to vrijeme prošli kroz Domovinski rat i brojne poratne nevolje, prisjećajući se da smo čak postali i časopis novostvorenog Katoličkoga bogoslovnog

fakulteta Sveučilišta u Splitu, ne mogu reći da sam danas oduševljen. Četrdeset godina je kroz promjene u Crkvi i svijetu naš časopis prolazio vlastitim korakom, na što možemo biti ponosni. Ali, premda izlazi redovito i popunjen je radovima na solidnoj znanstvenoj razini, valja priznati da mu korak danas djeluje prilično usporeno i umorno. Nije to ni zasluga ni krivnja urednika i uredništva, nego simptomatični pokazatelj nedostatka one snage i oduševljenja za apostolsko poslanje u svijetu koji su zanosili suradnike Crkve u svijetu u njezinim počecima. Smatram da se, stoga, s pravom moramo zapitati što danas i sutra ovaj časopis treba i može značiti? Hoće li postati tek servis za napredovanje u profesorskoj karijeri, nekakav intelektualistički forum (poput brojnih bezličnih časopisa što niču po raznim teološkim učilištima) ili će se opet probuditi kao istinski teološki i eklezijalni poticaj na zauzeto mišljenje i djelovanje, Bogu na slavu, a ljudima na spasenje?

Papa Benedikt XVI. na blagdan obraćenja apostola i teologa svetog Pavla, 25. siječnja ove 2006. godine, promulgirao je svoju prvu encikliku pod naslovom: *Deus caritas est*. Bog je ljubav! Pitanje Crkve i kršćanske vjere, pitanje čovjeka i svijeta, pitanje života i smrti, veli Papa, posve se ogleda u odgovoru na pitanje ljubavi! U temelju kršćanske vjere nalazi se objava da je Bog zaista sama ljubav i da je naše istinsko ljudsko ostvarenje moguće samo po mjeri Božje ljubavi koja nam je darovana, koja nas drži i vodi, poziva i šalje! Tako je, u konačnici, pitanje teologa u Crkvi i pitanje mjesta Crkve u svijetu, zaista pitanje ljubavi. Identitet teologa otkriva se u prihvaćanju Božje ljubavi i nastojanju oko traženja odgovora na bitna pitanja, a sve kroz ljubav prema Bogu i Crkvi, sa sviješću da samo tko ljubi taj poznaje Boga, i Bog ostaje u njemu (usp. 1 Iv 4,15).

Crkva u svijetu nastala je iz ljubavi prema Crkvi, iz nastojanja da se u sasvim konkretnoj situaciji odgovori Kristovu pozivu na nasljedovanje, naviještanje i svjedočko djelovanje, sa svim posljedicama koje iz toga proizlaze. Svih ovih godina, u tisućama ispisanih stranica ugrađena je obilna mjera ljubavi prema Crkvi i narodu, prema ljudima koje Bog ljubi i poziva na put spasenja. Budućnost Crkve u svijetu je u rukama teologa i u njihovoj sposobnosti da prepoznaju bit kršćanske vjere, te da se zauzmu u ostvarivanju poziva ljubavi – prema Crkvi i svim ljudima. Ako ta ljubav dođe na manje, naše će teologiziranje ostati bez duše - tek cimbal što ječi i praporac što zveči nad ruševinama nekoć živoga grada. Od čega neka nas Bog sačuva.

Ante Mateljan